

E

1914 szept. 24

*Gr. Tisza István miniszterelnök telefontáviratai gr. Berchtold Lipót közös külügyminiszterhez
Meşianu gör. kel. román metropolitával történt újabb levélváltása
és ennek mielőbbi közlése tárgyában¹*

Ref. Zsinati Levéltár, Tisza-iratok 9:26/158a–b, 159
(Fordítás német nyelvű gépirat átütéses másolatáról)

Gróf Tisza gróf Czerninhez: „Közöltem a metropolitával levelem fogalmazványát, amelyben románjaink iránt igen meleg rokonszenv nyilvánítása mellett megállapítom, hogy lojális magatartásuk folytán figyelembe vehető mindhárom óhajuk, amelyek korábbi megbeszéléseink fő indokát képezték, és peddig a népiskolai törvényre, a hatóságok előtt való nyelvhasználatukra és a választások rendjére vonatkozó pontok.

Erre éppen most kapom a választ, amelyben őszinte örömét fejezi ki, hogy a magyar kormány hajlandó a román nép régi, jogos óhajait teljesíteni, ami jólétük és kulturális haladásuk előfeltétele. A metropolita biztosít arról, hogy lelkében élénk visszhangot keltettek az érzések, amelyeknek kifejezést adtam, és minden erejével támogatni fog egyetértést és harmóniát célzó nemes munkámban abban a reményben, hogy e műnek áldásos gyümölcsei lesznek és megveti alapját a jobb és boldogabb jövőnek.

E levélváltás közzétételi időpontjának megállapítását át kell engednem neked Busche báróval egyetértésben, de meg kell jegyezmem, hogy hosszabb halogatás esetén az érseki aulában indiszkrétíót követhetnének el, miáltal egész hatása elveszne. Tanácsolnám tehát a mielőbbi publikációt, kérek sürgős híradást, és megjegyzem, hogy legalább 24 órai időre van szükségem a sajtó és egyes tekintélyes emberek előkészítése végett.

Magyar fogalmak és közjog szerint éppoly kevésbé volna megengedhető Őfelsége ediktuma, mint román miniszter és főispánok kinevezése. Hiszen ezekre a helyekre csak párttagokat lehetne kinevezni. A pártunkhoz tartozó románokat azonban nemzetiségi részről jobban gyűlölik, mint a legnagyobb magyar sovínisztákat. Magyarországon egyáltalában senki sem gondol ilyen megoldásra.

Levelem nem foglalkozik részletekkel, de főleg a népiskolai törvény és a választási rend kérdése önmagában nagyon messzemenő engedményt jelent, és a román sajtóban² is jól hasznosítható, ha Károly király és vezető államférfiai valóban jóakaratóan járnak el.

Tisza

Kérem von Tschirschky úrral közölni, hogy megkaptam a nagyszebeni g.kel. román metropolita választát, amelyben meleg elismeréssel nyilatkozik engedményeimről, kilátásba helyezi segítségét e békeműben, és kifejezi reményét, hogy az a románok jólétének és kulturális haladásának biztos alapját fogja képezni.

Gróf Czernint erről azzal a kéréssel tudósítottam, hogy von Busche úrral egyetértésben állapítsa meg ennek a levélváltásnak a közlési időpontját.

Tisza

¹ L. még egy másolt példányát uo. 9:26/189 sz.a. — A telefontávirat idézi a Czerninnek küldött táviratot, az utána következő ugyanazon napi üzenet Tisza telefonbeszélgetésének szövege gr. Berchtolddal.

² É. a romániai lapokban.